

Ortaokul (5-8) Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Şarkıların Değerler Bakımından İncelenmesi

The Songs in The Music Textbook Middle School (5-8) Examined in Terms of The Values

Serap YÜKRÜK

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi ABD

Sıtkı AKARSU

Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü

Makale Geliş Tarihi: 16.02.2016

Yayına Kabul Tarihi: 18.11.2016

Özet

Yapılan çalışmanın amacı, ortaokullarda(5-8) okutulan müzik dersi kitaplarındaki ünitelerde yer alan şarkıları değerler bakımından incelemektir. Çalışmada betimsel içerik analizi ve doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Ortaokullarda 5, 6, 7 ve 8. sınıf müzik dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki şarkıların sözleri belirlenerek, MEB değerler eğitimi yönergesindeki değerlerle olan benzer ve farklı yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda ortaokul(5-8) müzik ders kitaplarındaki şarkı sözlerinin mısralarında, 230 yerde değer vurgusunun yapıldığı tespit edilmiştir. MEB değerler eğitimi yönergesinde yer alan 27 başlık altındaki değerlerden, en çok “sevgi” değerinin, ardından “vatanseverlik” değerinin vurgulandığı tespit edilmiştir. Ayrıca ortaokul(5-8) müzik dersi, etkinlik şarkılarında “Adil Olma”, “Alçakgönüllülük”, “İyilik Yapmak”, “Kültürel Mirasa Sahip Çıkma”, “Misafirperverlik”, “Nazik Olmak”, “Paylaşımçı Olmak” ve “Selamlaşma” değerlerine yer verilmediği belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Müzik Öğretimi, Ortaokul, Değerler Eğitimi.

Summary

The aim of this study is to examine the terms of values the songs contained in the unit in the book music lessons in middle school (5-8). In the study, was used descriptive content analysis the document analysis method. It has tried to determine. similar and different aspects 5, 6, 7 and 8th grade students music lessons in the workbook lyrics and values are the values in the training instructions in secondary schools.

As a result of study has been determined the emphasis value where at 230 locations in the words songs in the music lesson book in the middle school (5-8). It has been identified that from the values under section 27 in Ministry of Education values educational instruction highlighted of most “love” value, followed by “patriotism” value. Also is determined not place

given to values "Fairness", "Humility", "Doing good", "Cultural Heritage with Bounce", "hospitality", "Be gentle," "Participatory Be" and "Greetings" in activity song music lessons middle school(5-8).

Keywords: *Music Teaching, Middle School, Values Education.*

1. Giriş

Müzik, insanlık tarihinde insanın ayrılmaz bir parçası, ihtiyacını duyduğu hayat gereksinimlerinden birisidir (Akarsu, 2002, s.39). İnsanoğlu yaşamının her anına müziği dâhil ederek bu gereksinimi en iyi biçimde ifade etmiştir. Bu nedenle de müzik kültürel birikimin önemli bir parçasıdır ve her ulusun, her toplumun kendisine has bir müzik kültürü vardır.

Bir toplumun coğrafi konumunu, tarihini, sosyo-ekonomik yapısını, en belirgin ve en canlı biçimde anlatabilmek için müziğin sözü ve ezgisi kullanılmıştır. Uluslar, halk oyunlarını ve kıyafetlerini bile müzik kültürü ile özdeşleştirerek millet olabilmenin sıfatlarını kazanmıştır (Budak, 2000, s.21).

Müzik, malzemesi ses olan ve seslerle de anlatılan bir sanattır. Sesleri, insanlar düzenler ve nihayetinde bir bilim sanatına dönüştürür (Say, 2002, s.17). Bu sanat alanı da insanın ihtiyaç duyduğu eğitim ve öğretim sürecinde gerekli öğrenme alanlarına dâhil edilir ve program içerisine yerleştirilir. Bütün çocuklar doğuştan gelen müzikal yeteneklerini geliştirecek bir yeteneğe sahiptirler (Gül ve Bozkaya, 2014). Programın hedefleri doğrultusunda yapılan etkinliklerle ruhun gıdası olarak bilinen müziğin, ahlak, kişilik ve değerler eğitimine katkısının yanı sıra, zeka gelişimine olan katkısı(zekanın gıdası) özelliği de olduğundan etkinliklere ilgili kazanımlar yerleştirilir (Uluğbay, 2013).

Eğitim faaliyetlerinin genel amacına bakıldığında kuşkusuz yetişmekte olan çocukların ve gençlerin toplum için sağlıklı ve verimli iletişim yeteneğine sahip birey karakteri oluşturmak ve onların uyumlu birer fert olabilmelerini sağlayabilmektir. Bu uyumun gerçekleşebilmesi için de bireylerin istidat ve yetenekleri eğitim aracılığı ile son sınırlarına kadar geliştirilmek istenir ve davranışlar milli eğitimin amaçları doğrultusunda değiştirilir (Varış, 1991, s.5). Davranışların hem fert hem de toplum için değişebilmesi adına, değerler eğitimi ve sanat eğitiminin müşterek olarak eğitim sürecine dahil edilmesi çok önemlidir.

Değerler eğitimi, bir çocuktaki en iyi tarafı ortaya çıkarmayı ve onun kişiliğini geliştirerek insani mükemmelliğe ulaşabilmesini sağlamayı amaçlar. Hedef, çocuklarda doğuştan var olan nitelikleri, insani mükemmelliğe erişmeleri ve insanın var oluşunun anlamını tamamlayabilmek amacıyla ortaya çıkarabilmektir (Dilmaç, 2012, s. 5).

Toplumun oluşumunda, maddi ve manevi olarak bizi kuşatan işler, fiiller, karakterler, inançlar ve değerler sistemi vardır. Buradan hareketle toplumun oluşmasını

sağlayan en temel yapı taşlarından birisi de değerlerdir diyebiliriz. Değerler ancak eğitim ile yeni kuşaklara aktarılabilir ve bu sayede toplumun da devamlılığı sağlanmış olur (Ayдын ve Gürler, 2014, s.1).

Her insan biyopsişik, toplumsal ve kültürel bir varlıktır. Yapı olarak bilişsel, devinışsel, duyuşsal ve sezışsel davranışları ile de bir bütündür (Uçan ve Diğ., 1999, s.2). Bireyin bu alanlarda ilgili kazanımları davranış değışikliğine dönüştürebilmesi için müzik öğretimi programında etkinlikler hazırlanır ve bu amaca yönelik olarak düzenlenir. Daha çok duyuşsal ve sezışsel hedeflerin kazanılması adına sürece dahil edilen etkinlikler değerler eğitiminin sağlanmasında da bize yardımcı olmaktadır.

Günümüzde değerler eğitime çok acil ihtiyaç duyulmaktadır. Dünyadaki tüm çocuklar şiddet, gün geçtikçe büyümekte olan sosyal problemler ve birbirlerine karşı, onları çevreleyen dünyaya karşı saygı yoksunluğundan giderek daha da çok etkilennemektedirler. Çoğu ülkedeki ebeveynler ve de eğitimciler alarm çalan bu eğilimi tersine çevirebilmek için değerler eğitimi üzerinde yeni bir bilinçle durma gereğı hissetmektedir (Kaymakcan ve Meydan, 2014, s.12).

Aileler, yaşadıkları toplumun değer yargılarını da dikkate alarak, çocuklarını yetenekli bir yetişkin olarak yetiştirebilmek için, toplumun diğere yetenekli bireylerine yakınlık, diğere bakım alanlarında yeterlilik ve zor yaşam koşullarında ebeveynlikle ilgili motivasyona gereksinim duymaktadırlar (Şahin ve Özbey, 2007, s.8). Hem ailelerin hem de çocukların bu tür problemlerini çözme amacı ile alınan tedbirler yeterli olmaktadır. Çünkü bu tedbirlerin hiçbirisi modern eğitimin içinde bulunduğu manevi ve ahlaki değer boşluğunun nasıl doldurulacağı sorununu henüz çözememiştir. Dahası bu sosyal ve ahlaki problemlerin çözümü için modern eğitimin felsefesi ve amacı tartışmaya açılmamıştır (Zavalsız, 2014, s.107).

Günümüzde modern eğitim felsefesi temelinde oluşturulan bütün disiplinlerin yanı sıra müzik öğretimi programının da gözden geçirilerek çok güçlü olan iletişim özelliğinin öne çıkarılması ve bu sayede değerler eğitime katkı sağlayıcı etkinliklerin düzenlenmesi gerekmektedir. Bugün Türkiye’de müzik eğitimi ve öğretimi alanında değerler eğitimi ile ilgili yeterli düzeyde çalışmalar yapılmamıştır. Karagöz’ün 2013 yılında yapmış olduğu doktora tezi olan “İlköğretim Öğrencilerine Değerlerin Okul Şarkıları Yoluyla Kazandırılması” isimli çalışması, bu alandaki nadir çalışmalardan bir tanesidir. Bu nedenle yapılan bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı ve günümüzün sosyal ve toplumsal bazı sorunlarına çözüm önerileri sunacağı düşünülmektedir.

Fiziksel yeterlilikleri kazanabilmek için eğitim sürecine dâhil olan insan, aynı süreç içerisinde içsel ve ruhsal yeterliliklerini kazanabilmek için de müzik gibi önemli derslerden faydalanmaktadır. Bireysel ve toplumsal bir gereklilik olan insani vasıflar olarak nitelendirilen değerlerin kazanımı adına müzik dersinde, dinleme, söyleme, çalma ve devinme olarak gerçekleştirilen tüm etkinliklerin önemi büyüktür.

Dolayısıyla etkin bir değerler eğitimi için müzik eğitimi ve öğretiminin o düzlemde planlanması gerekmektedir (Akarsu, 2015, s.41).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, ortaokul müzik ders kitaplarındaki müzik öğretimi etkinliklerinde yer alan şarkılar seçilirken veya hazırlanırken temel evrensel değerlerden, genel olarak hangi kavramların tercih edildiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi şu şekilde oluşturulmuştur:

Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf müzik dersi kitaplarında yer alan etkinlik şarkılarının sözleri oluşturulurken, MEB değerler eğitimi yönergesindeki temel evrensel değerler vurgulanmış mıdır?

Araştırmanın Önemi

Değer kazanımı ve karakter eğitimi alanlarına katkı sağlayacak nitelikleri taşıyan müzik dersi etkinlikleri, amaca yönelik hazırlandığı zaman toplumun ve sosyal yapının ihtiyaç duyduğu davranışların kazanılmasında etkin bir rol oynayacaktır. Bu çalışma ortaokul müzik dersinde, yapılandırmacı yaklaşım temelinde halen işlenen ünitelere ait şarkıların bu amaca yönelik olup olmadığını belirleyebilme adına ve bu alanda yapılacak olan araştırmalara ve ders kitaplarındaki şarkıların, programın değer boyutundaki hedeflerin oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşüncesiyle tercih edilmiştir. Ayrıca bu çalışma müzik öğretimi alanında daha önce yapılmamış oluşu nedeniyle önem arz etmektedir.

2. Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, veri toplama aracı ile verilerin analizi açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, betimsel içerik analizi ve doküman incelemesi kullanılmıştır. İçerik analizleri; araştırılan bilginin yaygınlaştırılması ve gelecek araştırmaların, politikaların, uygulamaların ve kamu algısının şekillendirilmesinde önemli bir role sahip olan araştırma sentezleridir (Suri ve Clark, 2009'dan Akt. Çalık ve Sözbilir, 2014). Bunları, en genel anlamda meta-analiz, meta sentez (tematik içerik analizi) ve betimsel içerik analizi olarak üçe ayırabiliriz(Çalık ve Sözbilir, 2014, s.34). Doküman incelemesi ise belgesel tarama olarak da ifade edilen, var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek yapılan veri toplama işine denir(Karasar, 2005, s.183)

Araştırmada, ortaokul müzik dersi kitaplarındaki etkinlik şarkılarının sözleri çıkarılıp çözümlenerek, MEB'in değerler eğitimi yönergesindeki yirmi yedi başlık altında toplanan değerlerle bütünleştirilmiştir.

MEB'in değerler eğitimi yönergesinde öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu vatandaşlar olarak yetiştirmek amaçlanmıştır (MEB, 2015).

Verilerin Toplanma Süreci

Verilerin toplanması aşamasında değerler eğitimi ile ilgili yerli ve yabancı yayınlar taranmış, basılmış kitaplar temin edilmiş, süreli yayınlar toplanmaya çalışılmış, yapılan güncel çalışmalar takip edilmiştir. Ayrıca MEB'e bağlı ortaokullardan 5, 6, 7 ve 8. sınıf müzik dersi öğrenci çalışma kitapları temin edilmiştir.

Ortaokul müzik dersi kitaplarındaki toplamda 101 adet etkinlik şarkısı bir bütün halinde toparlanmıştır. Şarkı sözlerinde anlamsız veya terennüm niteliğindeki harf ve hece bölümleri değerlendirmeye alınmamış, tablolara eklenmemiştir. Akabinde 101 adet etkinlik şarkısının sözleri için, ikili tema tabloları oluşturulmuştur. Tema tablolarının yatay bölümünde, analiz birimlerinin belirlenmesi aşamasında, cümle yapısı tercih edildiği için şarkı sözleri cümle(mısra) halinde yazılmıştır. Dikey olan bölümünde ise yönergedeki 27 başlıkta geçen değerler yazılarak uzmanlar tarafından(Edebiyat, Eğitim Bilimleri, Müzik Eğitimi) sözlerdeki eşleştirmeler yapılarak ham veriler toplanmıştır. Verilerin toplanması aşamasında ilgili mısranın birden fazla değer çağrıştırmada uzmanlardan a, b, c gibi kodlamaların yapılması istenmiştir. Daha sonra 9 uzmandan elde edilen veriler, toplu olarak yine tema tablolarında birleştirilmiş, bulgulara ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, içerik analizi tercih edilmiştir. İçerik analizi şu aşamalardan oluşmaktadır: Verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin kodlara ve temalara göre organize edilmesi ve tanımlanması, bulguların yorumlanmasıdır (Akt. İşcan, 2007, Strauss ve Corbin, 1990). Nitel araştırmalarda ayrıca verilerin analiz edilmesinde analiz biriminin belirlenmesi gerekmektedir. Araştırmalarda analiz birimlerinin belirlenmesi aşamasında, kelime, kelime grubu ya da ifade, cümle, paragraf, kişi, tema ve içerik seçenekleri vardır. Yapılan bu çalışmada "cümle" yapısı tercih edilmiştir. Analiz birimleri, dokümanın sınıflandırma yapılacak ana birimleridir (Baş ve Akturan, 2008).

Veriler analiz edilirken öncelikle şarkı notalarından sözler çıkarılıp kodlamaları yapılmıştır. Daha sonra tüm şarkı sözlerinde bulunan temalar(değer çağrıştıran mısralar) çıkarılmıştır. Hazırlanan tema tablolarına, mısralar halindeki şarkı sözleri ve insani değerler, MEB yönergesindeki hali ile yerleştirilmiştir. Son olarak elde edilen bulgular, lisans düzeyinde 3 Anabilim Dalındaki(Edebiyat, Eğitim Bilimleri, Müzik Eğitimi) 3'er öğretim üyesi ve öğretim elemanları tarafından incelenmiş, incelenen şarkıların sözlerinden elde edilen veriler ile Milli Eğitim Bakanlığınca değerler eğitimi yönergesinde 27 başlık altında toplanan değerlerin uygunluğu, değerlendirilerek

ortak kaniya varılmıştır. Değerlendirme yapıldıktan sonra genel tabloya kodlama yapılırken, 27 başlık altındaki değerler, alfabetik olarak sıralanmış ve sıralı rakamlar ile eşleştirilip kodlamalar o şekilde yapılmıştır.

Aşağıdaki tabloda, öğretim üyeleri tarafından yapılan değerlendirmeye bir örnek sunulmuştur. Toplamda 101 şarkı ve bu şarkıların mısralarının da fazla olması nedeni ile örnek verilirken 1 tablo tercih edilmiştir.

Tablo 1: Şarkı Sözlerinin Uzmanlar Tarafından Değerlendirilme Sonucunu Gösterir Örnek Tablo

5. Sınıflar		Uz 1: Edebiyat	Uz 2: Edebiyat	Uz 3: Edebiyat	Uz 4: Müz Eğt	Uz 5: Müz Eğt	Uz 6: Müz Eğt	Uz 7: Eğt Bil	Uz 8: Eğt Bil	Uz 9: Eğt Bil
Etkinlik Şarkılarının Sözleri										
1	Orda bütün hayvanlar mutlu yaşamış	22	22	14	22	22	22	17	14	19
2	Dün gece neredeydin de gönlümün güvercini	22	10	23	24	24	22	21	22	22
3	Sevgiyi saygıyı öğretir bana	20	22	20	23	27	20	20	11	20

Tablo 2: 27 Başlık Altındaki Değerlerin Kodlarını Gösterir Tablo

Değerler	KOD	Değerler	KOD
Adil Olma	1	Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	15
Aile Birliğine Önem Verme	2	Misafirperverlik	16
Alçakgönüllülük	3	Nazik Olmak	17
Bağımsız ve Özgür Düşünebilme	4	Özgüven	18
Cesaret-Liderlik	5	Paylaşımçı Olmak	19
Çalışkanlık	6	Saygı	20
Doğruluk-Dürüstlük	7	Selamlaşma	21
Dostluk	8	Sevgi	22
Empati	9	Sorumluluk	23
Estetik Duyguların Geliştirilme	10	Şefkat-Merhamet	24
Fedakârlık	11	Temizlik	25
Hoşgörü-Duyarlılık	12	Vatanseverlik	26
İyilik Yapmak	13		
İyimsellik	14	Yardımlaşma-Dayanışma	27

Etkinlik şarkılarındaki değer vurguları tartışılırken, kavramın soyutluğu açısından kesin yargılarda bulunup, yeterli veya yetersiz düzey noktalarının belirlenmesinden mümkün merteye kaçınılmıştır. Şarkıların sözlerinin değerlendirilmesi boyutunda mısralar yer olarak tabir edilmiştir. Net bir yargı olmasa da bir değerlendirme yapabileme adına, ne kadar yer verildiğini oranlamak için değerlerin vurgulanması, olumlu ve olumsuz düzey olarak betimlenmeye çalışılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde ortaokullardaki müzik öğretimi programı kapsamında yer alan örnek etkinlik şarkılarının sözlerinin değerler bakımından analizlerinin bulguları ve yorumları verilmiştir. Elde edilen veriler ışığında her sınıf için frekans tabloları verilmiş ve akabinde değerlerin, şarkı sözlerindeki kullanılma sıklığı betimsel olarak yorumlanmaya çalışılmış, ayrıca şarkı sözlerindeki değerlerin vurgulanması örneklendirilmiştir.

Tablo 3: 5. Sınıf Müzik Ders Kitabında Yer Alan Değerleri Gösterir Frekans Tablosu

Değerler	f	Değerler	f
Sevgi	14	Bağımsız ve Özgür Düşünebilme	1
Sorumluluk	2	İyimsellik	2
Saygı	1	Estetik Duyguların Geliştirilmesi	5
Hoşgörü-Duyarlılık	0	Misafirperverlik	0
Özgüven	0	Vatanseverlik	6
Empati	1	İyilik Yapmak	0
Adil Olma	0	Çalışkanlık	1
Cesaret-Liderlik	4	Paylaşımçı Olmak	0
Nazik Olmak	0	Şefkat-Merhamet	0
Dostluk	4	Selamlaşma	0
Yardımlaşma-Dayanışma	0	Alçakgönüllülük	0
Temizlik	0	Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	0
Doğruluk-Dürüstlük	0	Fedakârlık	1
Aile Birliğine Önem Verme	0	Toplam	42

5. sınıf müzik dersi kitabındaki 19 adet şarkı sözleri içerisinde, Tablo 3’de görüldüğü gibi 14 defa işlenen “Sevgi” değeri en çok işlenen değer olmuştur. İkinci olarak, “Vatanseverlik” değeri 6 yerde işlenmiş; üçüncü olarak ta “Estetik Duyguların Geliştirilmesi” 5 yerde işlendiği görülmektedir. En az ise 1 defa işlenen “Fedakârlık”, “Empati”, “Bağımsız ve Özgür Düşünebilme”, “Çalışkanlık”, “Saygı” değerleri olmuştur. Toplamda 42 adet değer vurgusunun yapıldığı belirlenmiştir. 5. sınıf müzik dersi kitabındaki şarkıların sözlerinde, “Paylaşımçı Olmak”, “Şefkat-Merhamet”, “Selamlaşma”, “Alçakgönüllülük”, “Kültürel Mirasa Sahip Çıkma”, “Adil Olma”, “Nazik Olmak”, “Yardımlaşma-Dayanışma”, “Temizlik”, “Doğruluk-Dürüstlük”, “Aile Birliğine Önem Verme”, “Misafirperverlik”, “İyilik Yapmak”, “Hoşgörü-Duyarlılık” ve “Özgüven” değerlerine de hiç yer verilmemiş, sözlerde işlenmemiştir. Ortaokul 5. sınıf müzik öğretimi kitaplarında yer alan etkinlik şarkılarındaki değer vurgularının bulgu örneği şu şekildedir:

Sevgi değeri, 5. sınıf müzik dersi kitaplarının şarkılarında, alt başlıkları olan, insan sevgisi, doğa ve hayvan sevgisi, ülke ve bayrak sevgisi gibi kavramlar ile incelenmiş, şu bulgulara varılmıştır:

19 nolu etkinlik şarkısı olan “Çayır çimen geze geze” isimli şarkının; “Yandı yürek tutuştu” mısrasında sevgi değeri işlenmiştir.

Tablo 4: 6. Sınıf Müzik Ders Kitabında Yer Alan Değerleri Gösterir Frekans Tablosu

Değerler	f	Değerler	f
Sevgi	27	Bağımsız ve Özgür Düşünebilme	2
Sorumluluk	2	İyimserlik	0
Saygı	1	Estetik Duyguların Geliştirilmesi	8
Hoşgörü-Duyarlılık	1	Misafirperverlik	0
Özgüven	0	Vatanseverlik	16
Empati	0	İyilik Yapmak	0
Adil Olma	0	Çalışkanlık	2
Cesaret-Liderlik	5	Paylaşımçı Olmak	0
Nazik Olmak	0	Şefkat-Merhamet	0
Dostluk	2	Selamlaşma	0
Yardımlaşma-Dayanışma	1	Alçakgönüllülük	0
Temizlik	2	Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	0
Doğruluk-Dürüstlük	1	Fedakârlık	2
Aile Birliğine Önem Verme	1	Toplam	73

6. sınıf müzik dersi kitabındaki 33 adet şarkı sözleri içerisinde, Tablo 4’de görüldüğü gibi 27 defa işlenen “Sevgi” değeri en çok işlenen değer olmuştur. İkinci olarak, “Vatanseverlik” değeri 16 yerde işlenmiş; üçüncü olarak ta “Estetik Duyguların Geliştirilmesi” 8 yerde işlendiği görülmektedir. En az ise 1 defa işlenen “Saygı”, “Hoşgörü-Duyarlılık”, “Yardımlaşma-Dayanışma”, “Doğruluk-Dürüstlük”, “Aile Birliğine Önem Verme” değerleri olmuştur. Toplamda 73 adet değer vurgusunun yapıldığı belirlenmiştir. 6. sınıf müzik dersi kitabındaki şarkıların sözlerinde, “Özgüven”, “Empati”, “Adil Olma”, “Nazik Olmak”, “İyimserlik”, “Misafirperverlik”, “İyilik Yapmak”, “Paylaşımçı Olmak”, “Şefkat-Merhamet”, “Selamlaşma”, “Alçakgönüllülük”, “Kültürel Mirasa Sahip Çıkma” değerlerine de hiç yer verilmemiş, sözlerde işlenmemiştir. Ortaokul 6. sınıf müzik öğretimi kitaplarında yer alan etkinlik şarkılarındaki değer vurgularının bulgu örneği şu şekildedir:

Sevgi değeri, 6. sınıf müzik dersi kitaplarının şarkılarında, alt başlıkları olan, insan sevgisi, doğa ve hayvan sevgisi, ülke ve bayrak sevgisi gibi kavramlar ile incelenmiş, şu bulgulara varılmıştır:

31 nolu etkinlik şarkısı olan “Sevgi çiçekleri” isimli şarkının; “Ocakta alev alev, biz sevgi çiçekleri” mısrasında sevgi değeri işlenmiştir.

Tablo 5: 7. Sınıf Müzik Ders Kitabında Yer Alan Değerleri Gösterir Frekans Tablosu

Değerler	f	Değerler	f
Sevgi	13	Bağımsız ve Özgür Düşünebilme	1
Sorumluluk	2	İyimselik	2
Saygı	3	Estetik Duyguların Geliştirilmesi	4
Hoşgörü-Duyarlılık	1	Misafirperverlik	0
Özgüven	2	Vatanseverlik	8
Empati	0	İyilik Yapmak	0
Adil Olma	0	Çalışkanlık	2
Cesaret-Liderlik	8	Paylaşımçı Olmak	0
Nazik Olmak	0	Şefkat-Merhamet	3
Dostluk	2	Selamlaşma	0
Yardımlaşma-Dayanışma	0	Alçakgönüllülük	0
Temizlik	0	Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	0
Doğruluk-Dürüstlük	0	Fedakârlık	0
Aile Birliğine Önem Verme	0	Toplam	51

7. sınıf müzik dersi kitabındaki 25 adet şarkı sözleri incelenmiş, Tablo 5’de görüldüğü gibi bunların içerisinde, 13 defa işlenen “Sevgi” değeri en çok işlenen değer olmuştur. İkinci olarak, “Vatanseverlik” ve “Cesaret-Liderlik” değerleri 8 yerde işlenmiş; üçüncü olarak ta “Estetik Duyguların Geliştirilmesi” 4 yerde işlendiği görülmektedir. En az ise 1 defa işlenen “Hoşgörü-Duyarlılık”, “Bağımsız ve Özgür Düşünebilme” değerleri olmuştur. Toplamda 51 adet değer vurgusunun yapıldığı belirlenmiştir. 7. sınıf müzik dersi kitabındaki şarkıların sözlerinde, “Empati”, “Adil Olma”, “Nazik Olmak”, “Yardımlaşma-Dayanışma”, “Temizlik”, “Doğruluk-Dürüstlük”, “Aile Birliğine Önem Verme”, “Misafirperverlik”, “İyilik Yapmak”, “Paylaşımçı Olmak”, “Selamlaşma”, “Alçakgönüllülük”, “Kültürel Mirasa Sahip Çıkma” ve “Fedakârlık” değerlerine de hiç yer verilmemiş, sözlerde işlenmemiştir. Ortaokul 7. sınıf müzik öğretimi kitaplarında yer alan etkinlik şarkılarındaki değer vurgularının bulgu örneği şu şekildedir:

Sevgi değeri, 7. sınıf müzik dersi kitaplarının şarkılarında, alt başlıkları olan, insan sevgisi, doğa ve hayvan sevgisi, ülke ve bayrak sevgisi gibi kavramlar ile incelenmiş, şu bulgulara varılmıştır:

25 nolu etkinlik şarkısı olan “Dere geliyor dere” isimli şarkının; “Yârin olduğu yere” mısrasında sevgi değeri işlenmiştir.

Tablo 6: 8. Sınıf Müzik Ders Kitabında Yer Alan Değerleri Gösterir Frekans Tablosu

Değerler	f	Değerler	f
Sevgi	23	Bağımsız ve Özgür Düşünebilme	0
Sorumluluk	1	İyimserlik	5
Saygı	1	Estetik Duyguların Geliştirilmesi	4
Hoşgörü-Duyarlılık	0	Misafirperverlik	0
Özgüven	0	Vatanseverlik	12
Empati	0	İyilik Yapmak	0
Adil Olma	0	Çalışkanlık	1
Cesaret-Liderlik	5	Paylaşımçı Olmak	0
Nazik Olmak	0	Şefkat-Merhamet	2
Dostluk	3	Selamlaşma	0
Yardımlaşma-Dayanışma	2	Alçakgönüllülük	0
Temizlik	0	Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	0
Doğruluk-Dürüstlük	2	Fedakârlık	2
Aile Birliğine Önem Verme	1	Toplam	64

8. sınıf müzik dersi kitabındaki 28 adet şarkı sözleri incelenmiş, Tablo 6'da görüldüğü gibi bunların içerisinde, 23 defa işlenen “Sevgi” değeri en çok işlenen değer olmuştur. İkinci olarak, “Vatanseverlik” değeri 12 yerde işlenmiş; üçüncü olarak ta “İyimserlik” ve “Cesaret-Liderlik” değerlerinin 5 yerde işlendiği görülmektedir. En az ise 1 defa işlenen “Saygı”, “Çalışkanlık”, “Aile Birliğine Önem Verme” ve “Sorumluluk” değerleri olmuştur. Toplamda 64 adet değer vurgusunun yapıldığı belirlenmiştir. 8. sınıf müzik dersi kitabındaki şarkıların sözlerinde, “Hoşgörü-Duyarlılık”, “Özgüven”, “Empati”, “Adil Olma”, “Nazik Olmak”, “Temizlik”, “Bağımsız ve Özgür Düşünebilme”, “Misafirperverlik”, “Selamlaşma”, “Alçakgönüllülük”, “Kültürel Mirasa Sahip Çıkma”, “İyilik Yapmak”, ve “Paylaşımçı Olmak” değerlerine de hiç yer verilmemiş, sözlerde işlenmemiştir. Ortaokul 8. sınıf müzik öğretimi kitaplarında yer alan etkinlik şarkılarındaki değer vurgularının bulgu örneği şu şekildedir:

Sevgi değeri, 8. sınıf müzik dersi kitaplarının şarkılarında, alt başlıkları olan, insan sevgisi, doğa ve hayvan sevgisi, ülke ve bayrak sevgisi gibi kavramlar ile incelenmiş, şu bulgulara varılmıştır:

24 nolu etkinlik şarkısı olan “Gençlik marşı” isimli şarkının; “*Bu gök, deniz nerede var?*” mısrasında sevgi değeri işlenmiştir.

Tablo 7: Genel İçerik Çözümlemesinde, Ortaokul(5-8) Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Değerlerin Frekanslarını Gösterir Tablo

DEĞERLER	5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf	8.Sınıf	f
Adil Olma	0	0	0	0	0
Aile Birliğine Önem Verme	0	1	0	1	2
Alçakgönüllülük	0	0	0	0	0
Bağımsız ve Özgür Düşünebilme	1	2	1	0	4
Cesaret-Liderlik	4	5	8	5	22
Çalışkanlık	1	2	2	1	6
Doğruluk-Dürüstlük	0	1	0	2	3
Dostluk	4	2	2	3	11
Empati	1	0	0	0	1
Estetik Duyguların Geliştirilmesi	5	8	4	4	21
Fedakârlık	1	2	0	2	5
Hoşgörü-Duyarlılık	0	1	1	0	2
İyilik Yapmak	0	0	0	0	0
İyimserlik	2	0	2	5	9
Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	0	0	0	0	0
Misafirperverlik	0	0	0	0	0
Nazik Olmak	0	0	0	0	0
Özgüven	0	0	2	0	2
Paylaşımçı Olmak	0	0	0	0	0
Saygı	1	1	3	1	6
Selamlaşma	0	0	0	0	0
Sevgi	14	27	13	23	77
Sorumluluk	2	2	2	1	7
Şefkat-Merhamet	0	0	3	2	5
Temizlik	0	2	0	0	2
Vatanseverlik	6	16	8	12	42
Yardımlaşma-Dayanışma	0	1	0	2	3
Toplam	42	73	51	64	230

Tablo 7’de görüldüğü gibi ortaokul müzik dersi kitabında toplam 101 adet şarkı sözü incelenmiş, bunların içerisinde, 77 defa işlenen “Sevgi” değeri en çok işlenen değer olduğu tespit edilmiştir. İkinci olarak, “Vatanseverlik” değeri 42 yerde işlenmiş; üçüncü olarak ta “Cesaret-Liderlik” değerinin 22 yerde işlendiği görülmektedir. En az ise 1 defa işlenen “Empati” değeri olmuştur. Toplamda 230 adet değer vurgusunun yapıldığı belirlenmiştir. Ortaokul müzik dersi kitabındaki şarkıların sözlerinde, “Adil Olma”, “Alçakgönüllülük”, “İyilik Yapmak”, “Kültürel Mirasa Sahip Çıkma”, “Misafirperverlik”, “Nazik Olmak”, “Paylaşımçı Olmak” ve “Selamlaşma” değerlerine de hiç yer verilmemiş, sözlerde işlenmemiştir.

Yapılan bu çalışmada da genel tablo içerisinde, değerler eğitimi yönergesinde bulunan değerlerin birçoğunun, müzik öğretimi kitaplarında olumlu düzeyde vurgulanma-

diği kanısına varılmıştır. Birçok değer, ortaokul(5-8) eğitim süreci içerisindeki alınan müzik eğitiminde birkaç kere vurgulanmıştır. Bazı değerlere ise hiç yer verilmemiştir. Olumlu seviyede değerlendirilebilecek olan değerler, sevgi, vatanseverlik ve cesaret-liderlik değerleridir. MEB'in değerler eğitimi yönergesinde geçen 27 başlık altında bulunan diğer değerlerin, etkinlik şarkılarında olumsuz düzeyde yer alması veya vurgulanmaması, hem öğretim programının duyuşsal hedeflerinin ihmal edilmesine hem de gelecek nesillerde insani değerlerin kazanılmasını sekteye uğratmasına neden olmaktadır.

4. Tartışma

Müzik öğretimi programının içerik ve hedef-kazanım düzeyinde değerler eğitime katkısının incelendiği çalışmalar araştırılınca yeterli düzeyde araştırmaya ve çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmaya en yakın olan, şarkı sözlerindeki değer vurgularının incelendiği bir çalışma, Kova (2014) tarafından yapılmıştır. Kova çalışmasında, TRT repertuarında bulunan 74 deyiş ve 31 semah içerisinden on deyiş ve sekiz semahın söz öğelerini değerler eğitimi açısından incelemeye çalışmıştır. Çalışmasında hemen hemen tüm eserlerin Allah'a olan inanç, sevgi, bağlılık, teslimiyet, vefa, dostluk, dürüstlük ve tevazu değerlerini vurguladığını belirtmiştir. Ayrıca eğitim sistemimiz içerisinde değerlerin, halk ozanlarının dizeleriyle öğrencilerimize kazandırılması gerektiği yönünde tavsiyelerde bulunmuştur.

Yapılan bu çalışmaya benzer olup okul şarkıları vasıtası ile değer kazanımı adına öğrencilerin farkındalık düzeylerini artırmada okul şarkılarının etkili bir araç olup olmadığını belirlemek amacıyla Karagöz(2013) tarafından yapılan "İlköğretim Öğrencilerine Değerlerin Okul Şarkıları Yoluyla Kazandırılması" isimli doktora tezi mevcuttur. Karagöz, "Müzik Dersi Değerler Ölçeği" kullanarak şarkıların değer kazanımına etkisini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın sonucunda paylaşım, hoşgörü, sorumluluk değerlerini içeren okul şarkıları ile yapılan müzik eğitiminin, çocukların bu değerleri kazanmasına yardımcı olduğunu ve değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin artmasında etkili olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca paylaşımın tanımına, nelerin paylaşılacağına ve paylaşılamayacağına, paylaşımcı insanların özelliklerine; hoşgörünün tanımına, nelerin hoş görülebileceğine ve hoş görülemeyeceğine, hoşgörülü insanların özelliklerine; sorumluluğun tanımına, sahip oldukları sorumluluklara, sorumlu oldukları kişilere, sorumluluk sahibi insanların özelliklerine ilişkin görüşlerde daha tutarlı ve zengin ifadeler kullanıldığını belirlemiştir.

Çocukların gelişim sürecinde müzik eğitiminin çok yönlü etkisinin olduğu, eğitim uzmanlarınca kabul edilmektedir. Birçok bilim insanı bu konuda görüş birliğine varmışlardır (Uşaklıgil ve Diğ., 2009). Çocukların kişilik gelişimi, sosyalleşmeleri ve kavramsal düzeyde gelişimlerinin sağlanmasında müzikten bir araç olarak daha etkin bir şekilde faydalanılmalıdır (Acay ve Diğ., 2006). Dolayısı ile bu derece etkin olarak kullanılması durumunda kişilik gelişimi, sosyal gelişim ve değer kazanımına ziyadesi

ile hizmet edecek olan müzik öğretimi alanında çalışmaların daha fazla yapılması ve programa yansiyacak şekilde revizelerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Müzik öğretimi programı içerisinde genel hedeflerde yer alan Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan bireyler yetiştirebilmek için en önemli araç olabilecek şarkıların, süreç içerisinde olumlu düzeyde işe koşulmadığı görülmektedir. Duyuşsal hedefler içerdiği görülen bu amaçların gerçekleştirilmesinde bütün değerlerin, şarkı sözlerinde işlenmesi gerekmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Yapılan bu çalışmada, ortaokul müzik dersi kitabında toplam 101 adet şarkı sözü incelenmiştir. Araştırmanın alt amaçlarına yönelik elde edilen sonuçlara göre, müzik öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki şarkıların, MEB'in değerler eğitimi yönergesinde bulunan değerlerin birçoğunu olumlu düzeyde yansıtmadığı ve vurgulamadığı belirlenmiştir. Toplamda 27 değer içerisinden sadece sevgi, vatanseverlik ve cesaret-liderlik değerleri olumlu düzeyde vurgulandığına göre yaklaşık % 88'lik bir bölüm yeterli düzeyde vurgulanmamıştır. Ayrıca müzik öğretimi programındaki "Temel beceriler ve değerler" bölümündeki kazanılması beklenen değerlerin yetersiz olduğu görülmüştür. Sevgi, vatanseverlik ve cesaret-liderlik değerlerinin olumlu düzeyde vurgulanmasına karşın, empati değeri sadece 1 yerde belirtilmiştir. Toplamda 230 adet değer vurgusu yapılmış, "Adil Olma", "Alçakgönüllülük", "İyilik Yapmak", "Kültürel Mirasa Sahip Çıkma", "Misafirperverlik", "Nazik Olmak", "Paylaşımçı Olmak" ve "Selamlaşma" değerlerine de hiç yer verilmemiş, sözlerde işlenmemiştir.

Günümüzde insanın istekleri, ihtiyaçlarını süratli bir şekilde geçmiş ve hedeflerine son hızla yaklaşmaya çalışırken ruhunu geride bırakmıştır. Maalesef bu durum ve şartlarda birbirimize yaklaşmayı beklerken daha da mesafeler açılmış; iletişim, paylaşım gibi bir kısım değerler ihmal edilmiştir. Eğitim politikası çerçevesinde hazırlanan öğretim programlarında da, ki araştırma konumuzun alanı olan müzik öğretiminde yeterli düzeyde değer kazanımına yönelik etkinliklerin sürece dâhil edilmediği görülmüştür. Bu sonuca, müzik öğretimi programındaki "Temel beceriler ve değerler" bölümünde, değerler eğitimi yönergesinde bulunan 27 başlıktan sadece 3 tanesinin (paylaşım, sorumluluk, hoşgörü) yer verilmesine bağlı olarak varılmıştır.

Müzik öğretimi programındaki etkinlik şarkılarının incelenmesi sonucunda, şarkılarda hiç yer verilmeyen ve de yeterli düzeyde işlenmeyen adil olma, alçakgönüllülük, iyilik yapmak, kültürel mirasa sahip çıkma, misafirperverlik, nazik olmak, paylaşımçı olmak, selamlaşma ve empati gibi değerlerin sıkça vurgulandığı eser sözleri tercih edilmelidir. Adil bir yönetici, kültürünü tanıyan ve sahip çıkan vatandaşlar, kibar ve nazik bireylerin toplumda bulunması isteniyorsa eğitim sürecinde bu değerlere yer verilmelidir. Ayrıca ortaokullarda kullanılmak üzere, öğrenci ders kitaplarının yanı sıra, "müzik öğretiminde değerler eğitimi programı" kapsamında değerler eğitimi et-

kinlik şarkıları kitapları hazırlanabilir, yardımcı kitap olarak kullanılması sağlanarak, öğrencilerin şarkılar vasıtası ile değerlerin günlük hayatlarına yansıtılması sağlanabilir.

6. Kaynakça

- Acay, S. Uşaklıgil, I., Tercanlı, C.(2006). *Cd'li Çocuk Ezgileri*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Akarsu, S.(2015). “İlkokul(1-4) ve Ortaokul(5-8) Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Şarkıların Değerler Bakımından İncelenmesi ve Değerler Eğitimine İlişkin Öğrenci Algıları”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, Z., Gürler, Ş. (2014). *Okulda Değerler Eğitimi-Yöntemler; Etkinlikler, Kaynaklar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Balcı, M. (2014). *Değerleri Yaşa(t)mak*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Budak, O. (2000). *Türk Müziği'nin Kökeni Gelişimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çalık, M., Sözbilir, M.(2014). “İçerik Analizinin Parametreleri”. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39, 174. 33-38.
- Çelik, M., ve Şendağ, B. (2014). A. Albuz(Ed). İlköğretim Müzik 6 Öğrenci Çalışma Kitabı. Ankara: MEB.
- Çelik, M., ve Şendağ, B. (2014). A. Albuz(Ed). İlköğretim Müzik 7 Öğrenci Çalışma Kitabı. Ankara: MEB.
- Çelik, M., ve Şendağ, B. (2014). A. Albuz(Ed). İlköğretim Müzik 8 Öğrenci Çalışma Kitabı. Ankara: MEB.
- Dilmaç, B. (2012). **İnsanca Değerler Eğitimi**. Ankara. Pegem Akademi.
- Gül, G. ve Bozkaya, İ. (2014). Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programının Müzik Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi: Uludağ Üniversitesi Örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22, 3. 995-1008.
- İşcan, C. (2007). “İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karagöz, B. (2013). “İlköğretim Öğrencilerine Değerlerin Okul Şarkıları Yoluyla Kazandırılması”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N.(2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaymakan, R. ve Meydan, H. (2014). *Ahlak Değerler ve Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Kenan, S. (2014). Modern Eğitimin Oluşum Sürecinde Değerler Eğitimi Nasıl Zayıfladı? S. Zavalı(Ed). “*Değerler Eğitimi*”. 107-140. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Kova, Ö. (2014). “*Trt Repertuarında Bulunan Değiş ve Semahların Müzikal Analizi ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*” Fırat Üniversitesi: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Say, A. (2002). *Müziğin Kitabı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Suri, H. ve Clarke, D. (2009). “Advancements In Research Synthesis Methods: From A Methodologically Inclusive Perspective”. *Review of Educational Research*, 79(1), 395-430.
- Şahin, F. ve Özbey, S.(2007). “Aile Eğitim Programlarına Niçin Gereksinim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir?”. *Aile ve Toplum*. 3-12, 7-12.

- Uçan, A., Yıldız, G. ve Bayraktar, E. (1999). İlköğretimde *Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı Modül 9*" MEB.
- Uluğbay, S. (2013). "Müzik Eğitiminin Çocuk Zekâsına Olan Etkileri". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21, 3. 1025-1034.
- Uşaklıgil, I. ve Diğ. (2009). *Müzikli Çocuk Oyunları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Variş, F. (1991). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yaşar, N., Çelik, M., ve Şendağ, B. (2014). M. Akpınar(Ed). İlköğretim Müzik 5 Öğrenci Çalışma Kitabı. Ankara: MEB.
- MEB. (2015). Değerler Eğitimi Yönergesi. http://tahao.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/07/02/704876/dosyalar/2015_12/05102226_24015229_deerlereitimiynergesi.pdf (Erişim Tarihi: 12.03.2015)

Extended Abstract

The importance of the study

In the era we live are urgent needs many disciplines and to the elements like tools in these disciplines in order to maintain stable positive sense of social structure. People shows further questioning tends to life with the arrival of events such as sudden illness and death the pursuit of the ideals of continuous running. Be lived of the statute concerns partially block the people thinking. Whereas live values, cherish and everywhere need to talking to determine where we go and the correct the direction of our direction. The reason is our values solid foundations, and the accumulation of large capital as a nation (Balci, 2014, s.13).Because of cultural values through education the move is important be able to name their own price of our nation with this knowledge and capital.

This work is made to investigate terms generated programs and today's education system arranging the nature contributing to social peace and prosperity integration with human values which is an important cultural value of our music culture.

Method and The Study

In the study, was used descriptive content analysis the document analysis method. The sample works take place in the student work book of the music classes 5. 6. 7 and 8th grade were determined and their lyrics were investigated; the frame of the concepts of values and value education are formed by the training instructions in the Ministry of Education and the similarities and differences with these lyrics were tried to be determined.

Finding

As a result of study has been determined the emphasis value where at 230 locations in the words songs in the music lesson book in the middle school (5-8). It has been identified that from the values under section 27 in Ministry of Education values educational instruction highlighted of most "love" value, followed by "patriotism" value. Also is determined not place given to values "Fairness", "Humility", "Doing good", "Cultural Heritage with Bounce", "hospitality", "Be gentle," "Participatory

Be” and “Greetings” in activity song music lessons middle school(5-8).

Recommendations

Music lessons be prepared manner with attributes that the emphasis of values, supporting the character education singing activities in the educational environment and use should be ensured prepared activities song books in target value recovery in process.